

Pro memoria**JANUSZ DUNIN-HORKOWICZ
(1931 06 26–2007 07 27)**

2007 metų liepos 27 dieną mirė Lodzės universiteto profesorius, knygotyriminkas ir bibliofilas Janusz Duninas-Horkowiczius. Lietuvos knygos mokslininkų bendruomenė užjaučia velionio šeimą ir artimuosius, Lenkijos kolegas knygotyriminkus ir bibliotekininkus, liūdėdama dėl žymaus rašytojo ir mokslininko, aistringo knygiaus ir širdingo bičiulio mirties.

Pirmą kartą sutiktiems žmonėms Janusz Duninas dažnai prisistatydavo esąs vilnietis pagal kilmę ir lodzietis pagal pasirinkimą. Jis gimė Vilniuje 1931 m. birželio 26 d. medikų šeimoje. Tėvas Wiktoras buvo palikuonis kilmingos Łabędz herbo Duninų giminės, savo ištakomis siekiančios dar XVII amžių. Motina Helena buvo kilusi iš Chaszkowskių. XX a. ketvirtajame dešimtmetyje tėvas vertėsi akių gydytojo praktika, o motina dirbo asistente Stepono Batoro universiteto Bakteriologijos katedroje. Vilniuje šeima gyveno iki 1945 m., kol susipynus istorinėms aplinkybėms tu pačių metų balandį apsisprendė persikelti į Lodzę ir ten įsikurti visiems laikams. Januszas iš Vilniaus išsikraustė būdamas keturiolikos, tačiau visą gyvenimą jautėsi esąs vilnietis ir ilgėjosi gimtinės. Pratęsdamas šeimos tradicijas jaunas J. Duninas svajojo tapti gydytoju. Deja, sovietmečio realijos jį skaudžiai nuvylė: jam net nebuvo leista laikyti stojamųjų egzaminų į Lodzės medicinos akademiją, todėl teko rinktis polonistikos studijas liberalesniame Liublino katalikiškajame universitete. Studijuodamas Humanitarinių mokslų fakultete 1953 m. jis įgijo pirmojo laipsnio diplomą, patvirtinantį bibliotekininkystės specializaciją, o 1955 m. baigė ir magistro studijas, apgynęs epigramos teorijos darbą.

Galima išskirti kelis J. Dunino profesinės karjeros etapus – bibliotekininko praktiko ir universiteto dėstytojo. Trisdešimt metų J. Duninas dirbo Lodzės universiteto bibliotekoje (įsidarbino 1957 m.) ir karjeros laiptais pakilo iki bibliotekos direktoriaus praieigų (jas ėjo 1984–1987 metais). Nuo 1987 m. jis atsidėjo tik akademinėi veiklai – įsitvirtino Lodzės universiteto Bibliotekininkystės ir mokslinės informacijos katedroje. Už sėkmingai 1983 m. apgintą disertaciją *Antroji Lenkijos*

knygų rinka: apie muginės ir bulvarinės literatūros leidybą Lodzės universiteto Filologijos mokslų fakultete jam buvo suteiktas mokslų daktaro laipsnis, 1998 m. už parengtą knygą *Lenkiškų XIX–XX a. grožinės literatūros knygų leidybos raida* – habilituoto mokslų daktaro laipsnis, o 1996 m. už pedagoginius ir mokslinius nuopelnus – profesoriaus vardas.

Dirbdamas Lodzės universitete jis ne tik skaitė paskaitas, vedė seminarus, buvo vadovas beveik šimto magistro darbų, vadovavo kelioms disertacijoms, bet ir daug laiko skyrė moksliniams tyrimams. Iš viso J. Duninas paskelbė 20 knygų, daugiau kaip 280 straipsnių ir recenzijų. Pagrindinės J. Dunino mokslinių tyrimų kryptys buvo knygotyra ir bibliotekininkystė. Daugumoje jo darbų nagrinėjama XIX a. ir XX a. pradžios knygos kaip socialinio reiškimo istorija. Dar 1958 m. buvo paskelbti pirmieji J. Dunino straipsniai periodiniuose leidiniuose: nuo 1959 m. juos spausdino „Bibliotekarz“, o po 1962 m. jie vis dažniau pasirodydavo pripažintuose Lenkijos mokslo žurnaluose „Przegląd Biblioteczny“, „Studia o książce“ ir kituose. Svarbiausios jo monografijos yra *Popierinis banditas: mugių ir bulvarinė knyga Lenkijoje* (1974), *Žmogaus mastelio knyga* (1989), *Knygelės geriems ir negeriems vaikams: iš lenkiškų publikacijų jauniausiesiems* (1991), *Lenkiškų XIX–XX a. grožinės literatūros knygų leidybos raida* (1982).

Mokslininkas aktyviai dalyvavo rengiant kolektyvinius knygos ir literatūros mokslų informacinius veikalus: *Lenkų knygų veikėjų žodyną*, *Parankinį bibliotekininko žodyną*, *XIX amžiaus lenkų literatūros žodyną*. Daugiau kaip tris dešimtmečius jis reikėsi ne tik mokslinė kūryba, bet ir kurdamas feljetonus, kurie buvo spausdinami knyginkystės profesinėje spaudoje (iš viso buvo paskelbti 162 jo paties arba bendradarbiaujant su žmona Cecylija parašyti feljetonai).

Kaip žinomas mokslininkas ir rašytojas J. Duninas buvo Lenkijos mokslo draugijos Lodzės padalinio, Lenkų bibliotekininkų draugijos, Lodzės knygų mylėtojų draugijos, Lenkų bibliologijos draugijos, Lenkijos mokslų akademijos Literatūros komiteto Populiariosios literatūros komisijos narys, taip pat dalyvavo Vilniaus ir Vilniaus žemių bičiulių draugijos, Lietuvos mylėtojų draugijos veikloje.

J. Duninas sulaukė pripažinimo ne tik Lenkijoje, bet ir kaimyninėse šalyse. Jis buvo kviečiamas dalyvauti tarptautiniuose moksliniuose renginiuose, jo knygos buvo pasitiktos palankiomis recenzijomis Lenkijos ir užsienio spaudoje. Profesorius ne kartą lankėsi Lietuvoje, dalyvavo Vilniaus universiteto Knygotyros ir dokumentotyros instituto rengiamose tarptautinėse knygotyros konferencijose, jo straipsniai buvo spausdinami „Knygotyros“ mokslo darbuose. Lietuvos knygos mokslui ypač svarbios Duni- no mokslinės publikacijos, skirtos XX amžiaus Vilniaus knygos problematikai.

Vienas iš didžiausių J. Dunino pomėgių buvo bibliofilija. Kaip rašė pats knygus, knygų bacila apsikrėtė dar vaikystėje. Jau gyvendamas Vilniuje jis sukaupė savo pirmąjį knygų rinkinį, o metams bėgant bibliofiliniai interesai stiprėjo ir tapo svarbia gyvenimo dalimi. Būdamas puikus knygos ir knygos ženklų žinovas, jis sukaupė vertingas knygotyros literatūros, ekslibrisų, vaikiškų knygų ir kitas kolekcijas. Savo knygų turtus noriai demonstruodavo visiems besidomintiems, juos eksponuodavo parodose. Bibliofilijos tematikai J. Duninas skyrė dvi tarptautinio pripažinimo sulaukusias monografijas – *Ekslibrisai, knygos, žmonės* (1974) ir *Lenkų filobiblonas* (1983).

Už bibliotekinę praktinę veiklą, už mokslinius, pedagoginius nuopelnus ir iškilias publikacijas, taip pat už organizacinę ir visuomeninę veiklą J. Duninas pelnė Lodzės universiteto, Lenkų bibliotekininkų draugijos ir Lenkijos valstybės apdovanojimus.

Atlikti reikšmingi knygotyros mokslo darbai įamžina profesorių J. Duniną ne tik Lenkijos, Lietuvos, bet ir kitų Rytų Europos šalių knygotyros mokslo erdvėje, o prisiminimai apie įvairiais talentais ir spalvingumu apdovanotą jo asmenybę dar ilgai neišblės šiandienos knygos tyrėjų atmintyje bei jų širdyse.

Aušra Navickienė